

εἰς τὴν ἐπ' ἐσχάτων γενομένην καθ' ἅπασαν τὴν Θράκην ἀληθῆ μετοικεσίαν Βαθυλῶνος. Ἐνθ' ἀφ' ἐνὸς τὴν ῥωσικὴν ἐπιδρομὴν φεύγοντες χιλιάδες προσφύγων ἤρχοντο διὰ τοῦ σιδηροδρόμου ἐκ τῶν περὶ τὴν Φιλιππούλιν καὶ τὴν Ἀδρικνούπολιν, ἀφ' ἑτέρου οἱ ἐν Πύργῳ καὶ τοῖς παραλίοις ἐν γένει τοῦ Εὐξείνου, ἦδη δὲ καὶ ἐν Καλλιπόλει, τὰ πάνθ' ἑκείνη πασχόντες ἐκ τῶν ἐπιθέσεων τῶν ἀτάκτων, ἀφικνοῦνται ἐνταῦθα διὰ τῶν πλοίων καὶ διὰ τῶν ἀτμοπλοίων γυμνοὶ, λιμώττοντες, ῥακηνδύται, οἱ μὲν τὰ τέκνα, οἱ δὲ τοὺς συζύγους, οἱ δὲ τοὺς γονεῖς θρηνῶντες. Ὅτι ἦτο δυνατόν νὰ πράξῃ ἡ ἰδιωτικὴ φιλανθρωπία ἐξακολουθεῖ πρᾶττους, ἀλλὰ φεῦ! πληγῶν τοιούτων ἀδύνατος ἀποβαίνει ἡ θεραπεία.

ΣΥΜΜΙΚΤΑ ΚΡΙΤΙΚΑ.

ὑπὸ COBET¹.

Τὰ πιεστήρια τοῦ Κλάρενδων ἡσχολήθησαν ἐσχάτως εἰς κρεῖσσόν τι ἢ ἐκδιδόντα διάφορα κείμενα καὶ ἐγχειρίδια· παρεσκευάσαν ἡμῖν νέαν ἑκδόσιν τῶν Οὐγενετικῶν Σχολίων τοῦ Ὁμήρου. Χάρις δὲ τῷ ζήλῳ καὶ τῇ ἐπιμελείᾳ τοῦ κ. Cobet καὶ τοῦ D. B. Monro, ὅστις ἀντιπαρέβαλε τὸ χειρόγραφον, κεκτήμεθα νῦν πιστὴν καὶ μετὰ τυπογραφικῆς φιλοκαλίας ἑκδόσιν τῶν περιφτήμων Σχολίων. Ἐνταῦθα θέλομεν διατρίψει οὐχὶ περὶ τὴν Ὁξφορδίαν ἑκδόσιν τῶν ἐν λόγῳ Σχολίων, ἀλλὰ περὶ τὰς σημειώσεις εἰς τὸν Ὁμηρον, ἅς μετ' ἄλλων ἀξιολόγων ἐδημοσίευσεν ὁ κ. Cobet ἐν τινι νεωστὶ ἐκδοθέντι τεύχει τῶν Συμμικτῶν αὐτοῦ Κριτικῶν (Miscellanea Critica). Πολλὰ παρὰ πάντων κατ' αὐτὰς ἡκούσθησαν, καὶ ἔτι πλείω ἴσως διαλαληθήσονται περὶ τῆς ἀσπίδος τοῦ Ἀγαμέμνονος καὶ τῶν κομβίων τῆς Κασσάνδρας. Μετὰ τοσοῦτον ἀρχαιολογικῶν συζητήσεων πάταγον, λίαν ἐγκαίρως ὁ κ. Cobet ἀναμνησθεὶς ἡμᾶς ὅπως ἐπανέλθωμεν ἐπὶ τὴν μελέτην τῶν δυσκολιῶν τῆς ὁμηρικῆς φιλολογίας. Ὁ συγγραφεὺς, εἴπερ τις καὶ ἄλλος ἴσως ἐν Εὐρώπῃ, ἐστὶ συνήθης τῶν διαφορῶν τῆς Ἰλιάδος καὶ τῆς Ὀδυσσεΐας χειρογράφων, ὡς καὶ τοῦ ἀπειραρίθμου γένους τῶν γραμματικῶν καὶ τῶν σχο-

λαπτικῶν, οἵτινες κατεσχότιζαν μᾶλλον ἡμᾶς. Διδακτικώτατόν ἐστιν τὸ ἀνευρεῖν τὸν ὄγκον τῆς ἐπ' αἰῶνας ὅλους κατακαλυφάτης ἱερᾶς δέμας Ὁμήρου κένεως.

Ὁ βουλούμενος νὰ ἐγκύψῃ, ἐπισταμένως καὶ ἐμβριθῶς εἰς τὴν μελέτην τοῦ Ἑλλήνος Ἐπικοῦ, δεόν νὰ ἔχῃ κατὰ νοῦν τὰ σφάλματα τῶν ἀντιγραφῶν. Ὅταν ἀναλογισθῇ τις τὴν ἀυέλαιαν τῶν ἀντιγραφῶν ἀπὸ τῶν πρώτων ἀμαθῶν γραφῶν, ὅσοι διέφθειραν τοὺς ἀρχαίους παπύρους, μέχρι τῶν τυπογράφων, οἵτινες τοσοῦτον ἰσχυρῶς καὶ πεινχρῶς ἀντήμειψαν τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ Villoissson, θαυμάζει σχεδὸν πῶς περιῆλθε μέχρις ἡμῶν ἀνεκτόν τι κείμενον τοῦ Ὁμήρου. Οἱ πεινῶντες Ἕλληνες, ὅσοι φεύγοντες τὴν δουλείαν τοῦ Βυζαντίου ἦλθον εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ τὰς νήσους, δὲν ἐδύναντο νὰ γράφωσιν ἐπιμελέστερον ἀνδρῶν ἐργαζομένων διὰ τὸν ἐπιστάσιον αὐτῶν ἄρτον. Σῦροι μοναχοὶ δι' ἐκκλησιαστικῶν ἄρῶν καὶ χονδρικοῦ χαρακτήρων κατεκάλυψαν τὰς λεπτομετεῖς γραφὰς ἐπιμελεστέρων αἰώνων. Ἐν ἀρχαιοτάταις ἐποχαῖς οἱ γραφεῖς, οἵτινες μετεχαρκτήρισαν τὰ ἀρχαῖα ἀττικὰ γράμματα διὰ τοῦ πλουσιωτέρου Εὐκλείδειου ἀλφαβήτου, εἰς πολλὰ περιέπεσαν σφάλματα. Πολλὰ μὲν τούτων διορθώθησαν ὑπὸ τοῦ Ἀριστοφάνους, τοῦ Ἀριστάρχου καὶ τῶν ὑπαδῶν αὐτῶν· ἀλλὰ καὶ πολλὰ, κατὰ τὸν κ. Cobet, δύναται ἢ καθ' ἡμᾶς κριτικὴ νὰ διορθώσῃ ἔτι σπουδαῖα λάθη. Παραδείγματος χάριν, οἱ πρὸ τῆς ἀλλαγῆς τοῦ ἀλφαβήτου γραφεῖς, κατ' αὐτὸν, ἔγραφον ΤΡΟΙΕΝ (τρώην), τὴν γραφὴν μετεποίησεν ὁ Ἀρίσταρχος εἰς τὴν Τροίην τρισυλλάβως. Ἐτι δὲ τὸ οὐ συνέχεε μετὰ τοῦ ω ἐν Ἰλιάδι Π 363

ἀλλὰ καὶ ὡς ἀνέμιμνε, σάω δ' ἐρίηρας ἐταίρους.

Κατὰ τὸν κ. Cobet τὸ σάω ἐγράφετο ΣΛΘ ἀντὶ σαύω, ὅπερ εἴρηται ἐν τοῖς ἀρχαιοτάτοις χειρογράφοις. οἱ δὲ Μεταχαρακτῆρισαντες ἐσφαλμένως ἔγραφαν σάω, παρέτρεξε δὲ νὰ σημειώσῃ ὅτι τὸ σάου τοῦτο εὐρίσκεται ἐν Ὀδυσ. Ρ. 595·

αὐτὸν μὲν σε πρῶτα σάου, καὶ φράζεο θυμῷ,

κατὰ τὸν Οὐενδοβονένσιον κώδικα, ὃν ὁ κύριος la Roche διὰ τοῦ L σημειώσας αὐτὸν περιέγραψεν ὡς «nitide scriptus tamen vitis ejusvis generis depravatus et nullius pretii . . . Tamen hic quoque codex habet nonnulla, quæ ad emendandam Odysseam non sint inutilia». Τοσοῦτον ἀρχαῖα ἦσαν τὰ παραναγνώσματα τῶν ἀντιγραφῶν, ὥστε ὁ Cobet ἐσφαλμένως τινὰς ἀναγνώτες τοῦ Ζηνόδοτου ἀπεκρίνεται ν' ἀποδώσῃ εἰς τὰ κείμενα αὐτὰ εἰς τὴν ὁμηρικὴν οὐτοῦ ἐχέει ὑπ' ὄψιν. «Facile apparet omnes has Zenodoti scripturas

¹) *Miscellanea Critica* quibus continentur *Observationes Criticæ in scriptores Græcos*, præsertim *Homerum et Demostenem*. Scripsit G. G. Cobet. Lugduni Batavorum: E. J. Brill, 1876.

vitiosas esse et perversas, sed non ipsi Zenodoto imputandas, sed libris quos suquebatur, id quoque satis apparere arbitror. Non ille bonis lectionibus malas anteponerat, sed non habebat meliores». Πιθανῶς πλειότερα κεκτήμεθα νῦν χειρόγραφα, ἢ ὅσα εἶχεν ὁ Ζηνόδοτος αὐτός, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι τὰ ἄριστα τῶν περιωθέντων εἰσὶ τὰ ἥττον κακά· πάντα βιβλίους σφαλμάτων μηδὲ αὐτοῦ τοῦ περιήμου Μαρκιανοῦ κώδικος ἐξαιρουμένου (Α). ὅστις ἐστὶν ὁ ἀρχαιότερος καὶ πιστότερος ὅλων τῶν γνωστών». Τὰ χειρόγραφα τῶν σχολιαστῶν εἰσιν ἡμαρτημένα ἐπίσης ὅσον καὶ τὸ κείμενον. «Τὰ ἀρχαῖα σχολία φουλοτάτως εἰσὶ πλήρη παρεμβολῶν, ἀνάγκη δὲ μεγίστης προτοχῆς μή τι λαθόντες περιπτύξωμεθα τὸ νέφος ἀντὶ τῆς λευκωλένου». Ἡρας. «Ἐπὶ πανταχοῦ ἀπαντῶμεν ὄνειροπολήματα ἰσχυρῶν ἀνδρῶν, λήρους ἄλλων μωρῶν, παρατηρήσεις δὲ καὶ τὰ λογοπαίγνια ἐτέρων κακὴν ποιηταμένων χρῆσιν τοῦ πνεύματος αὐτῶν· πάντα δὲ ταῦτα διεγείρουσι τὴν ἀγανάκτησιν καὶ τὸν γέλωτα παντὸς ἐμβριθοῦς λογίου». Ἀληθῶς εἶπετ' ἄπειρά εἰσιν τὰ ἐπισωρευθέντα ἴεφ. Ὁ ἐκ Ῥηγίου Θεαγένης (525 π. Χ.) μετὰ τῶν ἀλληγορικῶν ἐξηγήσεων αὐτοῦ περὶ τῶν μαχῶν τῶν θεῶν δὲν ἀφίσταται πολὺ τῶν τοῦ καθ' ἡμᾶς συρμοῦ περὶ τῆς Ἡλιακῆς ὑποθέσεως. Οἱ σοφισταὶ μετὰ τῆς λεπτότητος τῶν φρενῶν αὐτῶν, ὧν μέμνηται ὁ κωμικὸς Ἀριστοφάνης, ἦσαν οἱ πρόδρομοι τῶν συγκριτικῶν φιλολόγων. «Nunc nova Etymologiarum ars calet, sed, ne dicam dolo: ἡ νῦν τέχνη τῆς πρότερον ἀτεχνίας οὐ πάνυ τε πιθανώτερα τίχται». Ἐπὶ δὲ, ἐὰν οἱ ἄριστοι ἀλεξάνδρινοὶ κριτικοὶ δὲν ἐδυνήθησαν νὰ ἐννοήσωσι τὰ ἀπέριττα καὶ ἀπλᾶ ἦθη τῶν ἡρωϊκῶν χρόνων, δὲν ἐτύφλωτον ὅμως πλειότερον τῶν beaux esprits τοῦ ΙΖ' αἰῶνος καὶ τοῦ καθ' ἡμᾶς κ. F. W. Newman, οἵτινες συνεφώνησαν ὅπως ἀποφανθῶσιν ὅτι τὰ ἦθη τῆς Ναυσικάας ἦσαν ἀπρεπῆ πρὸς παρθένον. Ἐὰν χριστιανὸς τις σχολιαστὴς σαρκάζων τὴν καθ' Ὀμηρον ἰδέαν τοῦ Διὸς σημειοῖ «καὶ πῶς ὁ τοιοῦτος πατήρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε» δὲν τυγχάνει ἥττον δξυδερκῆς τῶν νεωτέρων ἐξηγητῶν, οἵτινες λυποῦνται μὴ εὐρίσκοντες τὴν Ἑλένην διὰ χριστιανικῶν ἀρετῶν κοσμουμένην. Τελευταῖον ἐὰν οἱ γραμματικοὶ τῶν διαφόρων ἐποχῶν ἐξωγκωμένοι ἢ ὁμαλοῖ πεζογράφοι ἐγκατέλειψαν τῷ κ. Chapman νὰ ἐκδικήσῃ τὴν περιγραφὴν τοῦ ἐκ τοῦ βρυχηθμοῦ τῆς Σκύλλης χλωροῦ δέους, ἦσαν ὅμως ἥττον ἄξιοι καταρίσεως τοῦ Merry, ὅστις καὶ νῦν ἐπὶ ἐκ πολλῶν ἄλλων ἀσφαλῶν καὶ σαφῶν ἐξηγήσεων τοῦ Chapman οὐδαμῶς ὠφελήθη. Ἀλλὰ καιρὸς ἐπανακάμψαι ἐπὶ τὴν μελέτην τοῦ κ. Cobet, περὶ τῆς ἀνεπαρκοῦς ἐπιστήμης τῶν ἀλεξάνδρινων κριτικῶν.

Διὰ κριτικούς, οἵτι ἦσαν οἱ πρὸ τοῦ Ἀριστάρχου, οὐδὲν παράδοξον τὸ περιπίπτειν εἰς τοιαῦτα ἄτοπα, ὅτι ἠγνόουν οὗτοι τὴν συγκριτικὴν μελέτην τῶν ἡθῶν καὶ ἐθίμων τῶν διαφόρων λαῶν. Ὁ Θουκυδίδης ὡς καὶ ὁ Ἀριστοτέλης ἀνεγνώρισαν ἐν τῇ ὁμηρικῇ περιγραφῇ τῶν ἡρωϊκῶν χρόνων ἦθη καὶ ἔθιμα, ὧν ἔχνη περιετώθησαν μέχρις αὐτῶν παρὰ τοῖς Μακεδόσι καὶ τοῖς Ἰλλυριοῖς· οἱ δὲ τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων φιλαναγνώσται μετ' ἐνδιαφέροντος ἀνευρίσκουσι τὴν ἐπενέργειαν τῶν ἡθῶν καὶ ἐθίμων τῶν βορείων Σαγῶν ἐν τοῖς ἀρχαίοις νόμοις τῆς Ἰρλανδίας. Οἱ βιβλιοφύλακες ὅμως τῶν Πτολεμαίων κατατεθαμβημένοι τυγχάνοντες ἐκ τῶν μεγαλοδωριῶν ἡμιανατολικῆς αὐλῆς δὲν ἐδύναντο νὰ ἴδωσι τὴν ἀλήθειαν ἐν τῇ ὁμηρικῇ ἀφηγήσει, καθ' ἣν βασιλεῖς καὶ διογενεῖς ἄνδρες κατεδέχοντο νὰ κλέπτωσι ζῶα καὶ νὰ γεωργῶσι τὴν γῆν. — «Molles et dellicatuli aulici hanc incomptam simplicitatem non capiebant». Οὕτως ὅταν ἐν Ὀδυσ. Σ, 281 ἀπαντᾷ

γίγθησεν δὲ πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς
οὔνεκα τοῦ μὲν δῶρα παρέλκετο,

ὁ Ἀριστοφάνης ἀγανακτεῖ ἐπὶ τῇ χαμερπεῖ φιλοκτημοσύνῃ τοῦ ἥρωος. Οὐδὲ ἐπιτρέπει ὁ αὐτὸς κριτικὸς τῷ πλάνητι ἀνυπομόνως ἐπιθυμεῖν νὰ ἴδῃ τὰ κτήματά του, τοὺς δούλους του καὶ τὰ ὑψηρεφῆ μέγαρά του· περὶ τῆς συζύγου του μόνον ὤφειλε νὰ φροντίζῃ περιφρονῶν τὰ πλούτη του. Ὑπ' ἀναλόγων ἐμπαροῦμενος ἰδεῶν καὶ ὁ Ζηνόδοτος ὀθελίζει τοὺς στίχους 424—425 τοῦ Ι' τῆς Ἰλιάδος, ἐν οἷς ἡ μεταμυρισθεῖσα Ἀφροδίτη κατέθηκε δίφρον τῷ Ἀλεξάνδρῳ. Καὶ ὁ Ἀρίσταρχος δὲ ἀθετεῖ τὸν 130 στίχον ἐν Ἰλιάδος Ω, ἐν ᾧ ἡ μητρικὴ τῆς Θέτιδος μέριμνα ὑπὲρ τῶν ἀπολαύσεων τοῦ υἱοῦ αὐτῆς προσέχρουςε τῇ αἰδημοσύνῃ τοῦ κ. Γλάδστοντος· οὐδὲ τῇ Ἀρήτῃ συγχωροῦσι νὰ ἐρωτᾷ τὸν Ὀδυσσεῖα «τίς τοι τάδε εἶματ' ἔδωκεν» σημειοῦντες ὅτι οἱ μικροπρεπεῖς καὶ ταπεινόν. Φαίνεται πως ὅτι ὑπῆρξαν κριτικοί, οἵτινες προφρόνως θ' ἀνελάμβανον τὸ ἔργον τοῦ Bowdler¹ καὶ οἵτινες, ὡς πρὸ πολλοῦ ἤδη κατεμύμφθη αὐτῶν ὁ Burges, θὰ προσεφέροντο πρὸς τὸν Ὀμηρον χεῖρον ἢ ὅπως ὁ Hughes² προσηνέχθη πρὸς τὸν Spenser, ἵνα μὴ εἰπώμεν τόσον κακῶς

1) Ἀγγλος ποιητὴς τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, ὅστις ἐκδούς τὸν Shakspeare πολλὰ χωρία αὐτοῦ ἀντικατέστησε δι' ἄλλων ἰδίων αὐτοῦ συνθέσεων.

2) Ἀγγλος ποιητὴς τοῦ ΙΗ' αἰῶνος, διορθώσας τὸν Spenser, ἄλλον ἄγγλον ποιητὴν, ἀκμάσαντα κατὰ τὴν Ιζ' ἑκατονταετηρίδα.

ὅσον ὁ Dryden³ κατεστρέβλωσε τὸν Chancer. Εὐτυχῶς ὅμως οἱ ἀρχαῖοι Hughes καὶ Bowdler δὲν κατέστρεψαν τόσον ὅσον κατηγορήθησαν, ἀλλὰ κατέλιπον ἡμῖν ἀνέπαφα τὰ ἀθάνατα ἔπη ὅσα ἐνόμιζον διορθώσιμα. Ἐὰν δὲ προσκαίρως ἐπλανήθη ὁ Ἀρίσταρχος, τὸ παράδειγμα ὅμως αὐτοῦ ἐπιμελῶς προσέχοντος καὶ ἀκολουθοῦντος αὐστηρὰν συγκριτικὴν μέθοδον, πολλῶν τῶν μετ' αὐτὸν ἐχαλιναγώγητε τὴν ἀκρίβειαν πρὸς τὸ μεταλλάσσειν καὶ διαστρέφειν μανίαν.

Φέρε νῦν πειρασώμεθα κατανοῆσαι, ἐκτὸς τῶν σπαράξην σεσημειωμένων, ὁποῖα τις τυγχάνει ἢ τοῦ κ. Cobet δόξα περὶ τοῦ κυριωδεσσιμότητος σημείου τοῦ Ὀμητικοῦ ζητήματος. Ὀλόκληρον περικοπὴν ἐκ τοῦ συγγράμματος αὐτοῦ ὁ κ. Paley χαίρων μετέφερεν ἐν τῷ πονήματι αὐτοῦ, ὡς ἂν εἶχε γραφῇ ἢ παράγραφος αὕτη πρὸς ὑποστήριξιν τῆς παραδόξου αὐτοῦ γνώμης, καθ' ἣν ὁ Ἀντίμαχος ἦν ὁ ποιήσας τὴν τε Ἰλιάδα καὶ τὴν Ὀδύσειαν.

Quo saepius antiqua carmina Ionica, quae Homeri nomine feruntur, relego et diligenter omnia considero, eo magis magisque mihi confirmatur sententia eorum, qui haec non unius αἰδοῦ carmina esse arbitrantur, sed a compluribus cantoribus neque ætatis ejusdem neque patriæ eis τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν olim composita et cantata fuisse: deinde in unum collecta et ordine disposita ut eis ἑν σωματίον coalescerent.

Diu multumque Homericæ carmina lectitando meditandoque hoc quidem satis apud me constat, non eandem in diversis αἰδοῖς poeticam facultatem, non idem ingenium, non mentem diviniorem, non os magna sonaturum fuisse. Insunt quæ eximius et summus poeta panxit, insunt quæ poetæ mediocres, insunt quæ versificatores minimi pretii conflaverunt rudi artificio lacinias quasdam et centones Homericos contextentes. Sæpe video quæ summus carminum artifex præclarissimum in modum panxit ea alios mediocres poetæ certatim in rem suam convertisse et imitando expressisse: ἦτοι· «Ὅσω συχνότερον τὰ ἀρχαῖα ἰωνικὰ ἐπικά ἔπη, τὰ ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Ὀμήρου φερόμενα, ἀναγινώσκω καὶ ἐπισταμένως πάντα σκ. πῶ. τισούτω μᾶλλον πείθομαι περὶ τῆς ὁρθότητος τῆς δόξης τῶν λεγόντων ὅτι τὰ ἔπη ταῦτα οὐκ εἰσιν

ἑνὸς αἰδοῦ, ἀλλ' ὑπὸ πολλῶν, οὔτε συγχρόνων ἀλλήλοις, οὔτε τῆς αὐτῆς πατρίδος αἰδῶν, οὐδ' ὅτι εἰς τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν συντεθέντα ἤδοντο, καὶ ὅτι βραδύτερον συλλεγέμενα καὶ διαταχθέντα εἰς ἑν σωματίον συνηνώθησαν.

Ἐκ τῆς συνεχοῦς καὶ ἐπισταμένης ἀναγνώσεως καὶ μελέτης τῶν ὁμηρικῶν ἐπῶν τοῦτο ἔμοιγε δοκεῖ βέβαιον ἐξαγόμενον, ὅτι οἱ πολλοὶ οὗτοι αἰδοῖ, οὔτε τὴν αὐτὴν ποιητικὴν ἔχον ικανότητα, οὔτε τὸ αὐτὸ πνεῦμα, οὔτε τὸν αὐτὸν θεϊότερον νοῦν, οὔτε μὴν τὸ αὐτὸ μεγαλόφρωνον στόμα· διότι τὰ μὲν τούτων μεγέθυνος ποιητῆς ἐποίησε, τὰ δὲ μέτριοις, ἔστι δ' ἂ καὶ οὐδενὸς λόγου ἄξιος στιχουργὸς κατεσκεύασε, βράχη τινὰ καὶ κέντρωνας ὁμηρικῶς ἀτέχνως συρράξαντες. Πολλὰκις δ' ὁρῶ ὅτι, διαθεῖς ποιητῆς θαυμαστῶς ἐποίησε, ταῦτα ἄλλοι μέτριοι πρὸς τὰς ἑαυτῶν ἀνάγκας τρέψαντες ἀναμιλλώμενοι ἐξέφρασαν.

Δύναται τις νὰ παρατηρήσῃ ὅτι διὰ σοφὸν, οἷος τυγχάνει ὁ κ. Cobet, ὅστις πολλάκις ἀνέγνωσε τὸν Ὀμηρον μετὰ προφανοῦς προθέσεως, ὅπως φέρῃ διορθώσεις ἐπιτυχεῖς ἅμα καὶ προσρυσῇ, τὰ ἐπιτευχθέντα ἀποτελέσματα ἥκιστα ἱκανοποιῶσι τὴν καλαιοθητικὴν αὐτοῦ διάνοιαν. Παραθῶμεν ἐνταῦθα πρὸς ἐξέτασιν ἑν παράδειγμα, ὅπερ φέρει ὡς πιθανὴν μεταγενεστέραν προσθήκην ῥαψωδοῦ τινος· ἐ. Ἰλιάδος Ε, 490 ὁ Ἐκτωρ λέγει τῇ Ἀνδρομάχῃ·

ἀλλ' εἰς οἶκον ἰοῦσα τὰ σ' αὐτῆς ἔργα κόμιζε,
ιστόν τε ἡλακάτην τε καὶ ἀμυρόπολιν κέλευε
ἔργον ἐποίχεσθαι, πόλεμος τ' ἀνδράσι μελήσει
πᾶσιν, ἐμοὶ δὲ μάλιστα, τοὶ Ἰλῖω ἐγγεγάσιν.

τὰς αὐτὰς μεταχειρίζεται λέξεις καὶ ὁ Τηλέμαχος ἀποκρινόμενος πρὸς τὴν μητέρα αὐτοῦ Πηνελόπην, ἣτις θέλει νὰ καταπύρῃ τὸν Φοῖβιον ἄδοντα, μετὴν διαφοράν ὅτι ἀντὶ πόλεμος λέγει μῦθος, (Ὀδ. Α, 356) προστιθεὶς ἐπὶ τέλους

• • • • τοῦ γὰρ κράτος ἔστ' ἐνὶ οἴκῳ.

Κατὰ τὸν κ. Cobet οἱ στίχοι οὗτοι, ὅτινες ἀναμνησκουσιν ἡμῖν, ἐν μέρει ἢ καθ' ὅλον πληρῶν, ἄλλο χωρίον τῆς Ὀδυσσεΐας, ἀρχῇθεν φυσικῶς ἔκλειντο ἐν Ἰλιάδι, ἀλλαχοῦ δὲ κείμενοι, εἰτὶ βεβιασμένοι καὶ ἀπροσδιόνητοι *Coacti et intempestivi*, οὐδεμία ὅμως περὶ τούτου, ὡς παρατηρεῖ ὁ κ. Cobet, ὑπάρχει οὕτως ἢ ἄλλως ἀποχρῶσα ἀπόδειξις. Οἱ λόγοι ὅμως τοῦ Τηλεμάχου βεβιαῶς βαθεῖαν δεόντως ἐνεποίχοντο ἐντύπωσιν τῇ Πηνελόπῃ, ἣτις θαμβήσασα οἶκόν δε βεβήκει. Ἀλυτον ἀφίησιν ἀλλαχοῦ ὁ κ. Cobet τὸ ζήτημα περὶ τοῦ πότερον ὁ αὐτὸς ποιητῆς μετεχειρίζετο τοὺς αὐτοὺς στίχους, ὅτῃς ἔκρινεν αὐτοὺς προσκαίρους, ἢ ἄλλοι αἰδοῖ ἐχρῶντο ταῖς ἐκφράσεσι ταύταις ἐξ ἀρχαιο-

³ Ποιητῆς ἁγγλος τοῦ 17^{ου} αἰῶνος παραφράσας εἰς νεωτέραν ἁγγλικὴν γλῶσσαν τὸν ἀρχαῖον ἁγγλὸν ποιητὴν Chancer, ὅστις ἤκμασε τῷ 1350—1400 μ. Χ.

τέρων μεταφέροντες εἰς νεώτερα ἔργα (σ. 422). Παρ' ἡμῶν γε κριταῖς, ἡ χρῆσις τῶν τυπικῶν ἐκ φράσεων ἀναγκαιοτάτη ἐστὶ πρὸς βοήθειαν τῆς μνήμης ἐν ποιήμασιν οὕτω μακροῖς, ἅτινα, καίπερ ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων γραφῇ παραδοθέντα, ἀπηγγέλλοντο ὅμως ἀπὸ μνήμης, ὥστε κλίνομεν νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι οἱ αὐτοὶ στίχοι ἐπαναλαμβάνοντο ὡς τύποι τινὲς ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ποιητοῦ. Ἐάν τις ἐκ τῶν τῆς σχολῆς τοῦ κ. Fleury ἀριθμοῦντων κριτικῶν, ἤθελεν ἀριθμήσει πασάκις ἐν τῇ Ὀδυσσεΐ ὁ αὐτὸς ἐπαναλαμβάνεται μόνος στίχος, θυμάσει τὸν τρόπον δι' οὗ ἀνεκουφίζετο τὸ ἔργον τῆς μνήμης. Ἐν ταῖς παθητικωτάταις σκηναῖς, ὡς ἐν τῇ κατὰ τῆς πολυφαρμάκου Κίρκης ἐπιθέσει τοῦ Ὀδυσσεως, ὁ ἀρχαῖος στερεότυπος τρόπος τοῦ ἐρωτᾶν Τίς πόθεν εἰς ἀνδρῶν; πόθεν τοι πόλις ἢ δὲ τοκῆς; λέγεται ὑπὸ τῆς μέγα ἰαχούσης καὶ ὀλοφυρομένης θεοῦ· ἐν τοῦτο παράδειγμα ἐκ τῶν ἀπαντώντων τοῦ εἵδους, ἅτινα γνωρίζουσιν οἱ ἀναγνώσται τοῦ παρὰ Γάλλοις Ballades καὶ Chansons de Geste.

Ἀδύνατον μὲν ν' ἀποδειχθῇ ὅτι ἡ ἀνάγκη αὕτη διὰ τὰ ἀπὸ μνήμης ἀπαγγελλόμενα ποιήματα συνετέλεσεν εἰς τὴν κατασκευὴν τῆς ὕψους τῶν ὁμηρικῶν ἐπῶν· ἡ γνώμη ὅμως αὕτη δύναται νὰ ἐπισχυθῇ ἐξ ἀναλογίας πολλῶν ἄλλων παραδειγμάτων οὐδ' ἔστιν ὅλως ἀνυποστήρικτος.

Καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὰ τῆς ἡλικίας τῶν ὁμηρικῶν ἐπῶν καὶ τὴν χρονολογίαν τοῦ ἀρχαιότερου περισωθέντος χειρογράφου, ὁ κ. Paley μικρὰν ὑποστήριξιν εὐρίσκει παρὰ τοῦ κ. Cobet, οὐ μόνον δ' ὁ τελευταῖος οὗτος ἀποφαίνεται κατὰ τῆς γνώμης τῆς ἀποδιδούσης εἰς τὸ ἐν λόγῳ χειρόγραφον χρονολογίαν μεταγενεστέραν τοῦ Πινδάρου, ἀλλὰ καὶ ἀναδιδάξει αὐτὸ ἐπέκεινα τῶν χρόνων τοῦ Σόλωνος «multa jam ante Solonis aetatem et mendose scripta et interpolata fuisse arbitror». Καὶ παρχατιῶν. insunt errores quidam antiquissimi ante Solonem nati». Εἰς τοσοῦτον ἦσαν ἀπρηχαιωμένα τὰ ὁμηρικὰ ἔπη ἐπὶ τῆς ἐποχῆς ἥδη τῶν τραγικῶν, ὥστε πολλὰὶ λέξεις αὐτῶν ἀπέβησαν ἀκατανόητοι, τὰ δὲ ἄρχαῖα ἔθμα εἶχον λησμονηθῇ Ὁ Πίνδαρος ἀγνοεῖ ὅτι ἡ λέξις ἔδνα ἐσήμαινε τὸ τίμημα δι' οὗ ὁ μελλόνυμφος ἡγόραζε τὴν νύμφην κατὰ τοὺς χρόνους καθ' οὓς, ὡς ἀναφέρει ὁ Ἀριστοτέλης, οἱ Ἕλληνες ἡγόραζον τὰς συζύγους αὐτῶν. «Perierat igitur plane in Graecia antiqui vocabuli intelligentia» καὶ κατωτέρω «οἱ λυρικοὶ καὶ τραγικοὶ ποιηταί, οἵτινες μετὰ τσαύτης τέχνης ἐμιμοῦντο τὴν ὁμηρικὴν καὶ τὴν ἄλλην ἐπικὴν ποίησιν, πολλὰς ἀπαρχαιωθείσας

ἀπὸ τῶν λέξεων, ὧν ἀπωλέσθη ἡ ἀρχαία σημασία καὶ εἰς ἃς ἀπέδωκαν νέαν ἄλλην, ἣν ἐπροτίμησαν μὲν οἱ ἀμαθεῖς τῶν γλωσσικῶν συλλέκται, καθέρως δὲ ἡ γενικὴ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην χρῆσις». Κακῶς ὁ Πίνδαρος ἐνόητε τὸν Ὀμηρον ἀναφέρων ὡς προφανὲς θαῦμα, ὅτι «πότε βρέχε θεῶν βασιλεὺς ὁ μέγας χρυσέαις νιφάδεσι πόλιν», ἐνῶ ὁ Ὀμηρος εἶπεν·

Καὶ σπὴν θεσπέσιον πλοῦτον κατέχευε Κρονίων.

Ἐκ χωρίου τινὸς τῶν γενεαλογικῶν τοῦ Ἡρόδοτου, ὅπερ διεφύλαξεν ἡμῖν ὁ Εὐστάθιος, ὁ Κίρσοφ ἐσημείωσεν καὶ ἕτερον σφάλμα, εἰς ὃ περιέπεσεν ὁ γενεαλόγος περὶ τῆς σχέσεως τοῦ Τηλεμάχου πρὸς τὴν θυγατέρα τοῦ Νέστορος. Εὐκόλως δὲ δύναται τις νὰ συλλέξῃ καὶ ἄλλας πολλὰς ἀποδείξεις περὶ τῆς ἀρχαιότητος τῶν ὁμηρικῶν ἐπῶν. Ὁ Ἀρίσταρχος πρῶτος ἀνεκάλυψε, διὰ τῆς παραβολῆς σχετικῶν χωρίων, τὴν εἰς τὸν Σόλωνα ἀποδιδεμένην παρεμβολὴν τοῦ στίχου 558 ἐν Β τῆς Ἰλιάδος·

στῆσε δ' ἄγων ἴν' Ἀθηναίων ἴσταντο φάλαγγες.

Ὁ Στράβων παρέθηκε τὰς τοῦ Ἀριστάρχου ἀποδείξεις περὶ τοῦ ὅτι τὸ στρατόπεδον τῶν Ἀθηναίων δὲν ἦτο παρὰ τὸ τοῦ Αἴαντος· ἡ τῆς παρεμβολῆς ἀπάτη διέμεινεν ἀπαρατήρητος καθ' ὅλον τὸ χρονικὸν διάστημα τὸ μεταξὺ Σόλωνος καὶ Ἀριστάρχου, ὅπερ ἐστὶ λίαν ἀποχρῶσα ἀπόδειξις περὶ τῆς ἀρχαιότητος τοῦ καθ' ἡμᾶς κειμένου.

Κατὰ τὸν κ. Cobet τὰ ποιήματα ταῦτα, ὡς ἔχομεν αὐτὰ σήμερον, τσαύτην ἔχουσιν ἐνότητα ὅσῃν κατώρθωσε ν' ἀποτελέσῃ ὁ D^o Lönnrot ἐν τῇ Καλεσθάλῃ, ἣν ἐρράφωδῃσε συλλέξας διάφορα φινλανδικὰ ᾄσματα. «Ὁ D^o Lönnrot, λέγει ὁ κ. Ujfaludy, συρρίψας τὰ ᾄσματα τῆς πατρίδος αὐτοῦ ἐμόρφωσεν λαμπρὸν ποίημα». Ἐὰν ἐννοῶμεν τὸν κ. Cobet, ὑποπτεύει οὗτος ἀρχαῖόν τινα Ἀθηναῖον Lönnrot. Εἰς πλεῖστα μέρη τοῦ συγγράμματος αὐτοῦ (σ. 254, 294, 297, 312, 342, 413) πραγματεύεται περὶ τῆς ὁμοιότητος τῆς ὁμηρικῆς πρὸς τὴν Ἀττικὴν διάλεκτον, ἣν καλῶς ἐπίσταται· ἀλλὰ καὶ ὁ Ἀρίσταρχος αὐτὸς ὑπόπτευσεν ἀθηναϊκὴν τινα καταγωγὴν τοῦ Ὀμήρου, ὁ δὲ Cobet θαρραλέως ἀποκαλεῖ αὐτὸν *Atheniensium antiquissimum*. Ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης ὀλίγοι σοφοὶ κέκτηνται ἴσον τοῦ κ. Cobet δικαίωμα πρὸς ἀπόφασιν· δύναται ὅμως εὐλόγως πάνυ νὰ ἰσχυρισθῇ τις, ὅτι τὸ καθ' ἡμᾶς κείμενον προήχθη ἐκ τινος ἀρχαίας ἀτθίδος ἐκδόσεως· αἱ τοῦ κ. Cobet σημειώσεις ὑπὸ τοῦ θέματος ἀνερρίπισαν καὶ πάλιν τὸ ζήτημα τοῦτο. Τὸ σύγγραμμα τοῦ κ. Cobet ἐστὶ γεγραμμένον μετ' ὀξύτητος καὶ χάριτος. Εὐ-

γνωμονοῦμεν αὐτῷ διὰ τὰς ἐπιθέσεις αὐτοῦ κατὰ τῶν Γάλλων, ὅσοι καταγλυφάσουσι τῶν Βρεττανῶν διὰ τὸ προσφιλὲς αὐτῶν δῖγαμμα. ὅπερ ἀποκαλοῦσι βρεττανικὸν γράμμα· μετ' ἐπιφυλάξεως δὲ ἐρωτῶμεν, εἰ ὁ κ. Cobei, ἐν τῇ τολμηρᾷ αὐτοῦ συγγραφῇ *Rhianus* (σελ. 239—240), δὲ ἐπραγματεύθη ἐπὶ τὸ γαλλικώτερον τὴν ὑπόθεσιν αὐτοῦ, μετὰ πλείονος δηλαδὴ ὀρυκτῆς ἢ ἐπιφυλάξεως ἐν σημειώσεσιν, αἵτινές εἰσι μὲν λαμπραὶ ἀλλ' οὐχὶ καὶ μετὰ κριτικῆς ἐπιστήμης γεγραμμέναι.

(Ἐκ τῆς ἀγγλικῆς Σαββατιαίας).

Αἱ ἐπιστημαὶ κατὰ τὸ 1877.

Ἐὰν τὸ λῆξαν ἔτος 1877 ὑπῆρξε μεστὸν συμφορῶν ἐν ταῖς δυαὶ κυρίως ἡπείροις ἕνεκα τοῦ ῥωσσοτουρκικοῦ πολέμου, ὑπὸ τὴν ἐπιστημονικὴν ὁμῶς ἐποψὴν ἀπέβη αἴσιον καὶ γόνιμον, καὶ ἐν τῇ ἐπιστημονικῇ ἱστορίᾳ θέλει καταλάβει ἐντιμὸν θέσιν ὡς ἐκ τῶν μεγάλων ἔργων καὶ τῶν σπουδαίων κατὰ τοὺς δώδεκα μῆνας τοῦ παρωχημένου ἐνιαυτοῦ ἐπιστημονικῶν ἀνακαλύψεων.

Πρῶτον σπουδαῖον ἐπιστημονικὸν ἐπινόημα, τὸ τὰ μάλα τοῦ σοφοῦ κόσμου τὴν προσοχὴν ἐφελκύσαν, ὑπῆρξεν ἡ ἐφαρμογὴ τῶν ἡλεκτρικῶν φανῶν τοῦ κ. Paul Jablochkoff εἰς φωτισμὸν μερῶν συγκριτικῶς περιωρισμένων, ὅσον τὸ Hall Marengo τῶν καταστημάτων τοῦ Λούθρου ἐν Παρισίοις. Παρά τολμος ἦτο ἡ ἀπόπειρα αὕτη, εὐνόητοι δὲ ἀποβαίνουσιν ἡ καταλαβοῦσα τοὺς κατόχους ἀξιών τοῦ φωταερίου ἀνησυχία καὶ ἡ σπουδαία αὐτῶν ὑποτίμησις κατὰ τὸν ἰούνιον τοῦ 1876, ὅτε τὸ αὐτὸ πείραμα ἐπανελήφθη ἐν τοῖς νεωρίοις τῆς δυσμικτῆς καὶ ἀνατολικτῆς Ἰνδικτῆς *West and East India docks*, ὡς ἐκ τοῦ ὁποίου κατεδείχθησαν αἱ ὠφέλειαί αἵτινες ἐδύναντο νὰ προκύψωσιν ἐκ τοῦ ἡλεκτρικοῦ φωτισμοῦ, ἀπλοποιουμένου τοιοῦτον, καθὼς καὶ πόσον εὐχερὲς ἦτο ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ νέου τούτου φωτισμοῦ, διὰ τοῦ ὁποίου οὐ σμικρὰ συνάμα ἐπὶ γὰζεν οἰκονομία ἐπὶ πάντων τῶν μέτρων τοῦ νῦν ἐν χρήσει φωτιστικῶν συστημάτων. Σήμερον ἐν Παρισίοις μόνον ἐπέκεινα τῶν τριάκοντα μερῶν, ὑπαίθρων τε καὶ ἐστεγασμένων, φωτίζονται ἐπιτυχῶς ἅμα καὶ οἰκονομικῶς διὰ τοῦ ἡλεκτρικοῦ τοῦ Ἰαδλοκῶφ φέγγους.

Εἰς τὸν ἡλεκτρισμὸν ἐπίσης ὀφείλεται περιεργωτάτη καὶ θαυμασιωτάτη τοῦ αἰῶνος ἐπινόησις κατὰ τὸ 1877, ἡ τοῦ τηλεφώνου. Πρὸς τῷ περιγραφέντι ἤδη ἐν προγενεστέροις φυλλαδίοις τῆς «Σαββατιαίας» ἐπιθεωρήσεως, λεπτομερεῖ τῆς ἐπινόησεως ταύτης μηχανισμῷ προστίθεμεν βραχεία. Ἐρρέθη ὅτι ἡ ἐπινόησις αὕτη δὲν εἶναι νέα. Ἀληθὲς ὅτι πρὸ τεσσαρακονταετίας ἀμερικανὸς φυσιολόγος,

ὁ Page, παρετήρησεν, ὅτι ὁσάκις σιδηρὰ ῥάβδος μαγνητιζομένη ἀπεμαγνητίζετο ταχέως, σειρὰ δονήσεων παρήγετο, μεταβάλλομένη εἰς σειρὰν ἐμμελῶν ἤχων. Τοῦτο ὁ Page μούσικὴν γαλβανικὴν ἀπεκάλεσεν· ἦτο ἡ πρώτη τοῦ τηλεφώνου ἰδέα, ἣν πολλοὶ φυσιολόγοι, ἐν οἷς ὁ Δελαρὶβ, ὁ Φίλιππος Ράις, ὁ Φρεϊδριχσδωρφ, ὁ Κ. Βάρλεη, ὁ Ἐλισσαῖος Γραβιὴ κλπ., ἐζήτησαν, ἀνεπιτυχῶς ὁμῶς, νὰ ἐφαρμοσῶσι πρακτικῶς ὑπὸ τὴν ἐποψὴν τῆς εἰς μακρὰν ἀπόστασιν μεταβιβάσεως τοῦ λόγου. Ἀλλ' ἀναντίρρητον τυγχάνει ὅτι ἡ θαυμασία αὕτη ἐπινόησις ὀφείλεται τῷ κ. Graham Bell, καὶ τούτῳ ἀμερικανῷ φυσιολόγῳ, ὅστις πρῶτος ἔγνω δι' ἡλεκτρικῶν ρευμάτων νὰ μεταβιβάσῃ τὸν τόνον, τὴν δύναμιν καὶ τὰς ιδιότητας πάντων τῶν ἤχων τῆς ἀνθρωπίνης φωνῆς.

Ἀδύνατον νὰ εἴπη τις εἰσέτι τίνα πορισθήσονται ἐκ τοῦ τηλεφώνου ὠφέλειαν αἱ τηλεγραφικαὶ διευθύνσεις· ἴσως τὸ τηλεφῶνον καταστῇ ἀπλοῦν ἐπιστημονικὸν περίεργον, ἐν πάσῃ ὁμῶς περιπτώσει πολὺ θέλει ὠφελήσει ἐντὸς κατοικιῶν, ἀντικαθιστῶν ἐπιτυχῶς τοὺς ἀκουστικούς σωλήνας, προκειμένου νὰ συσταθῇ συκοινωνία μεταξὺ δύο ἀποστάσεων λίαν ἀφρεστωσῶν ἀπ' ἀλλήλων.

Σπουδαία ἐπίσης ἐπινόησις εἶναι ἡ ἀναγομένη εἰς τὴν παραγωγὴν λευκαργιλίτιδος, λυχνίτου, σαπφείρου καὶ ἄλλων. Ἀπέχομεν τοῦ ποιήσασθαι λόγον περὶ τῆς ἐπινόησεως ταύτης, προκειμένου περὶ κατασκευῆς τῶν λεγομένων πολυτῶν λίθων· ἐξετάζοντες ὁμῶς τὸ ζήτημα ὑπὸ ἐπιστημονικὴν ἐποψὴν ὀφείλομεν ὁμολογῆσαι ὅτι αἱ ἐργασίαι τοῦ κ. Φρεμὺ καὶ τὰ ἀποτελέσματα εἰς ἃ κατέληξε μεγίστην ἔχουσι σπουδαιότητα διὰ τοὺς ὀρυκτολόγους καὶ τοὺς γεωλόγους. Μάλα ἐπιχέεται φῶς εἰς τὸν σχηματισμὸν ὀρυκτολογικῶν οὐσιῶν ἐκ τῆς τεχνητῆς ἀναπαραγωγῆς ὀρυκτῶν διὰ τῆς χημικῆς συνθέσεως· δι' αὐτῆς δὲ καθίσταται δυνατὴ ἡ λύσις τοῦ δυσχεροῦς προβλήματος περὶ τῆς κατασκευῆς τοῦ γήινου φλοιοῦ, καὶ ἐνταῦθα ἔγκειται ὁ λόγος· δι' ὃν ἡ δημοσίευσίς τῶν ὠραίων τούτων ἐρευνῶν τοῦ διασήμεου χημικοῦ ζωηρὰν ἐνεποίησεν αἴσθησιν ἐκτὸς τοῦ εἰδικοῦ κύκλου τῶν σοφῶν, δι' οὗ μόνον ἦτο αὕτη προωρισμένη.

Αἱ ἐπινόησεις τῶν κυρίων Jablochkoff καὶ Graham Bell εἰς ἐνός· καὶ ἡ τοῦ κ. Fremy εἰς ἄλλου ὑπῆρξαν, δυνάμεθα εἰπεῖν, αἱ «σπουδαιοφανέστεραι ἐπινόησεις» τοῦ ἔτους· ἀλλὰ πλὴν αὐτῶν ὑπάρχει σειρὰ ἐργασιῶν μεγίστης ἀξίας, αἵτινες δὲν δυνάμναι νὰ λησμονηθῶσι, διότι μεγάλην κατέχουσι θέσιν ἐν τῇ τῶν ἐπιστημῶν προόδῳ.

Τὰς ἐργασίας ταύτας συνοψίζομεν ἐν τοῖς ἐπομένοις.